

10.1.1 Στρατηγική Παρέμβαση 1: Πλαίσιο και αρχές Ορεινής Πολιτικής

Λαμβάνοντας υπόψη την απουσία ορεινής πολιτικής, την ύπαρξη τομεακών πολιτικών λιγότερο ή περισσότερο προσαρμοσμένων στις ιδιαιτερότητες των ορεινών περιοχών, την ανάγκη ολοκληρωμένης αντιμετώπισης της διαχείρισης και της ανάπτυξης του βουνού και την διεθνή και ευρωπαϊκή εμπειρία, η ΕΣΑΟΚ θέτει ως εθνικό αναπτυξιακό στόχο την:

- α. μετάβαση από μια παθητική πολιτική αντιστάθμισης των μειονεξιών σε μια ενεργητική πολιτική προώθησης της βιώσιμης ενδογενούς ανάπτυξης,
- β. ενσωμάτωση στην συνεκτική ορεινή πολιτική της αρχής της ισόρροπης σχέσης μεταξύ των λογικών της προστασίας και της ανάπτυξης,
- γ. υιοθέτηση από την Κυπριακή Δημοκρατία της αρχής της ορεινότητας ως ένα πλαίσιο που :
 - θεμελιώνει τη σύμβαση εθνικής και εδαφικής αλληλεγγύης μεταξύ Τροόδους, Κράτους
 - διέπει τις τομεακές και οριζόντιες πολιτικές για τις ορεινές κοινότητες
 - καθορίζει την διαμόρφωση μιας Ορεινής Πολιτικής το κύριο συστατικό της οποίας είναι ο τομεακός και εδαφικός συντονισμός των επιμέρους πολιτικών.

Για την προώθηση αυτής της πολιτικής, η ΕΣΑΟΚ καθορίζει και δομεί:

- ⇒ τους στρατηγικούς στόχους με βάση το συνεκτικό τρίπτυχο Παραγωγή-Πλαίσιο Ζωής-Φύση
- ⇒ τις αναπτυξιακές στοχεύσεις, τις σχέσεις της τοπικής κοινωνίας με το χώρο της και τη συμμετοχή της σε συνεργασία με τη Δημόσια Διοίκηση στην εφαρμογή της ΕΣΑΟΚ

Ο Πίνακας που ακολουθεί εμφανίζει τη δομή και το περιεχόμενο της Στρατηγικής Παρέμβασης «Πλαίσιο και αρχές Ορεινής Πολιτικής», όπως είναι οργανωμένη σε Υπομέτρα και Δράσεις

Υπομέτρο ΣΠ1.1.	Αρχή Ορεινότητας και Χώρος Αναφοράς της πολιτικής ορεινών περιοχών
Δράση ΣΠ1.1.1.	<p>"Περί θεσπίσεως της αρχής της ορεινότητας και της πολιτικής ορεινών περιοχών της Κυπριακής Δημοκρατίας"</p> <p>Ετοιμασία και υποβολή προς ψήφιση του σχετικού νομοσχεδίου που απαιτείται για τον ορισμό των ορεινών περιοχών, την οριζόντια και ολοκληρωμένη διαχείριση τους και την εξασφάλιση ισορροπίας μεταξύ της ανάπτυξης και της προστασίας του βουνού (σχετική οδηγία με την απόφαση Υπουργικού Συμβουλίου αρ. 84.854)</p> <p>Η δράση αυτή αφορά την ολοκλήρωση του πλαισίου αρχών και των γενικών στόχων της ορεινής πολιτικής και ένταξή τους στο νομικό πλαίσιο της Κυπριακής Δημοκρατίας, υιοθετώντας με τον τρόπο αυτό η Κυπριακή Δημοκρατία την Αρχή της Ορεινότητας. Ουσιαστικά συντάσσεται και προωθείται προς ψήφιση στη Βουλή το Νομοσχέδιο υιοθέτησης της αρχής της ορεινότητας από την Κυπριακή Δημοκρατία.</p>
Δράση ΣΠ1.1.2	<p>Καθορισμός της "Εθνικής Ορεινής Περιοχής" Ε.Ο.Π. (Ειδική Περιοχή Ανάπτυξης) με βάση τις αρχές και τον προσδιορισμό των ορεινών περιοχών και υποβολή στο Υπουργικό Συμβούλιο για έγκριση</p> <p>Με βάση την εφαρμογή συγκεκριμένων κριτηρίων και την εκδήλωση της θέλησης των ίδιων των ορεινών περιοχών να ενταχθούν στην ΕΟΠ, θα καταρτιστεί ο τελικός κατάλογος των Κοινοτήτων που θα ανήκουν στην ΕΟΠ, έπειτα από τη διεξαγωγή τοπικής διαβούλευσης. Η οριοθέτηση αυτή θα ενταχθεί στο προαναφερθέν νομοσχέδιο.</p>
Δράση ΣΠ1.1.3	<p>Επέκταση της Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης των Ορεινών Κοινοτήτων για να περιληφθούν και οι Ορεινές Κοινότητες των Επαρχιών Πάφου, Λάρνακας και των λοιπών της Επαρχίας Λεμεσού, στα όρια της Εθνικής Ορεινής Περιοχής.</p> <p>Εκπόνηση Διάγνωσης και Επιχειρησιακού Προγράμματος για τις υπόλοιπες ορεινές Κοινότητες οι οποίες θα ενσωματωθούν στις πρόνοιες και στο πλαίσιο των δράσεων της ΕΣΑΟΚ</p>

Υπομέτρο ΣΠ1.1: Αρχή Ορεινότητας και Χώρος Αναφοράς της πολιτικής ορεινών περιοχών

Δράση ΣΠ1.1.1. "Περί θεσπίσεως της αρχής της ορεινότητας και της πολιτικής ορεινών περιοχών της Κυπριακής Δημοκρατίας"

Θεσμοθέτηση Ορεινότητας, Αρχές και στόχοι Ορεινής Πολιτικής

Η για δεκαετίες, διεκδίκηση της αναγνώρισης της ιδιαιτερότητας των ορεινών περιοχών στην Ε.Ε, οδήγησε στην διαδικασία διαμόρφωσης μιας πολιτικής για τις ορεινές περιοχές. Συνέβαλλαν προς αυτή την κατεύθυνση τόσο οι προσπάθειες της Ε.Ε. να αναγνωρίσει τα κυριότερα ζητήματα των ορεινών περιοχών, όσο και η κινητικότητα σε διεθνές επίπεδο με την ενίσχυση των δικτύων, τις συναντήσεις κορυφής και τις διακρατικές συνεργασίες. Για πρώτη φορά η Ε.Ε. αναγνώρισε με την οδηγία CEE75/268 τις ιδιαίτερες δυσκολίες της ορεινής γεωργίας και των μειονεκτικών περιοχών. Το γεγονός αυτό θεωρείται καθοριστικό για την διατύπωση του δικαιώματος απόκτησης μιας πολιτικής για το βουνό. Ήδη, η Επιτροπή των Περιφερειών διατύπωσε αίτημα για την εγκαθίδρυση από την Ε.Ε. ολοκληρωμένης ευρωπαϊκής πολιτικής για τα βουνά σεβόμενη την διαφορετικότητά τους (Πράσινη Βίβλος για την Εδαφική Συνοχή της Ε.Ε 2010). Τελικά, η αναγνώριση των μειονεξιών του βουνού από την Ε.Ε. περιορίστηκε σε μια συμβολική αξία όταν και όπου δεν συνοδεύτηκε από μια ολοκληρωμένη εθνική ορεινή πολιτική.

Ωστόσο, σήμερα, παρόλο που δεν υπάρχει πολιτική ορεινής ανάπτυξης στην Ε.Ε., μια πληθώρα κοινοτικών πολιτικών προσφέρεται στις ορεινές περιοχές. Αυτές επωφελοούνται από όλα τα διαθέσιμα κεφάλαια και προγράμματα για ολόκληρη την Ε.Ε.. Μολονότι οι ορεινές περιοχές δεν έχουν προνομιακή ή συστηματική πρόσβαση στις ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις, οι ιδιαιτερότητές τους αναγνωρίζονται από τις ευρωπαϊκές πολιτικές: πολιτική συνοχής, αγροτικής ανάπτυξης, έρευνας, μεταφορών, κ.ά.

Παράλληλα, η ενίσχυση της θέσης των ορεινών περιοχών στις εθνικές στρατηγικές έχει συμβάλλει σε μια μεγάλη αλλαγή όσον αφορά την προσέγγιση του βουνού: αυτό δεν κατηγοριοποιείται πλέον ως προβληματική ζώνη αλλά ως χώρος με δυναμικό που θεωρείται ως χρήσιμος και σημαντικός συντελεστής της ανάπτυξης.

Η θετική αλλαγή του εξωτερικού περιβάλλοντος για το βουνό και η συνειδητοποίηση της αξίας των πόρων του αλλά και της ανάγκης να παραμείνει τόπος κατοίκησης και δραστηριοτήτων, ώθησαν τα κράτη και τις ορεινές τους περιοχές να επιχειρήσουν το σχεδιασμό ολοκληρωμένης ορεινής πολιτικής. Σήμερα, μια σειρά χωρών όπως η Γαλλία, η Ελβετία, η Ιταλία, η Αυστρία, η Ρουμανία κτλ., διαθέτουν ορεινή πολιτική.

Από την μελέτη της εμπειρίας αυτών των χωρών προκύπτει ότι ο σχεδιασμός μιας εθνικής ορεινής πολιτικής θέτει ως προϋπόθεση την αναγνώριση της ορεινότητας ως κεντρική έννοια οι αρχές και το περιεχόμενο της οποίας θα πρέπει να διατρέχουν στο εξής κάθε πολιτική που θα αφορά τον ορεινό χώρο, το περιβάλλον και την ανάπτυξη. Τις αρχές αυτές (εδαφική αλληλεγγύη, εδαφική δικαιοσύνη, βιώσιμη ανάπτυξη, διακυβέρνηση, κτλ.) έχει υιοθετήσει και προτάσσει η Ε.Ε. στις πολιτικές της, διαμορφώνοντας ένα εμπλουτισμένο πλαίσιο αρχών για την ορεινότητα και τη θεμελίωση μιας ορεινής πολιτικής, οι οποίες ορίζουν και αναγνωρίζουν την ιδιαιτερότητα του βουνού.

Για μια νέα σχέση μεταξύ Κράτους και Τρόδους μέσα από την ορεινή πολιτική

Η Κύπρος, αντί για μια εθνική πολιτική για τις ορεινές περιοχές, περιορίστηκε στις οδηγίες και στα εργαλεία της Ε.Ε. (ΚΑΠ/ΠΑΑ) για το βουνό (ενισχύσεις). Όπως και η πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών χωρίς ορεινή πολιτική, η χώρα διαθέτει άρρητες πολιτικές για το βουνό, δηλαδή κυρίως προσαρμοσμένες τομεακές πολιτικές. Η ορεινή πολιτική υφίσταται μόνο με τη μορφή μέτρων ως απάντηση σε προβλήματα συχνά ανεξάρτητα μεταξύ τους. Αυτή η παράδοση εξηγεί την απόσταση μεταξύ προστασίας- διαχείρισης-ανάπτυξης. **Το Τρόδος βρίσκεται εγκλωβισμένο μεταξύ μιας πολιτικής της κεντρικής κυβέρνησης που πρέπει να προσαρμοσθεί και μιας περιβαλλοντικής προσέγγισης που δεν ενσωματώνει την ανάπτυξη.** Επιπλέον, η περιοχή δεν αναγνωρίζεται ως ιδιαίτερη και χρήζουσα μιας προσαρμοσμένης και σφαιρικής δημόσιας δράσης, διαφοροποιούμενη οριστικά από τις εφαρμοζόμενες πολιτικές στις περιοχές της υπαίθρου στις οποίες σήμερα το Τρόδος είναι ενταγμένο.

Σ' αυτό το πλαίσιο, η ορεινή πολιτική μπορεί να συμβάλλει στην μη εγκατάλειψη του βουνού αν δεν περιορισθεί στη λογική της αντιστάθμισης των μειονεξιών και αντίθετα, στηρίζει τις ενδογενείς δυνατότητες ανάπτυξης και τις απαραίτητες δικτυώσεις. Στη βάση αυτή θα πρέπει να αναγνωρισθεί ότι το βουνό:

- αποτελεί μια εδαφική οντότητα σύνθετη η οποία δικαιολογεί ειδικές δημόσιες πολιτικές,
- συνιστά το κοινό αγαθό για την Κύπρο,
- εμφανίζει ιδιαίτερες δυσκολίες όσον αφορά την σύνθετη άρθρωση μεταξύ τομεακών και εδαφικών (οριζόντιων) πολιτικών,
- έχει ανάγκη από την θεσμική εκπροσώπησή του στο Κράτος.

Η ορεινή πολιτική θα πρέπει να οικοδομηθεί με βάση την αρχή της εγκάρσιας δράσης θεσπίζοντας συνεκτικές διατάξεις για όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας: γεωργία, πρόληψη φυσικών καταστροφών, προστασία τόπων και ειδών, βιοτεχνία και εμπόριο, τουρισμός, υποδομές, εκπαίδευση, κ.ά. Επιπλέον, θα πρέπει να αναγνωρισθεί η να τροποποιηθούν ορισμένα θεμελιώδη κείμενα του δικαίου της Κυπριακής Δημοκρατίας (πολεοδομικός κώδικας, κώδικας ΑΤΑ, κτλ.).

Στο πλαίσιο αυτό, ο τομεακός και εδαφικός συντονισμός μιας πλειάδας πολιτικών πρέπει να αποτελέσει το κύριο συστατικό της έννοιας της «ορεινής πολιτικής».

Ζητήματα προσαρμογής

Στην περίπτωση της Κύπρου όπως και σε όλες τις χώρες της Ε.Ε., η αναζήτηση και διαμόρφωση μιας Ορεινής Πολιτικής απαντά σε δύο βασικά ζητήματα:

1. *Ανάγκη προσαρμογής των διαφόρων πολιτικών της δημόσιας δράσης*

Τα διάφορα πρότυπα δημόσιων δράσεων για την διαχείριση και ανάπτυξη των ορεινών περιοχών (αξιοποίηση πόρων, επιχειρησιακά προγράμματα, διαφοροποίηση λόγω ορεινότητας, προστασία-διατήρηση φυσικών πόρων, δικαίωμα στην ιδιαίτερη ανάπτυξη, προσαρμογή, κ.ά.) συγκρούονται μεταξύ τους. Το γεγονός αυτό προκαλεί εμπόδια επιτείνοντας την αναποτελεσματικότητα αυτών των δράσεων. Μια συνεκτική και μακροπρόθεσμη πολιτική για το Τρόδος δεν μπορεί να περιορισθεί σε κανονιστικές διατάξεις που επηρεάζουν τις ήδη υπάρχουσες πολιτικές. Το Τρόδος πρέπει να εντοπίσει τους πόρους του, να εκτιμήσει το δυναμικό του και να χαράξει τη δική του πολιτική ανάπτυξης. Η ανάπτυξη βασισμένη στους πόρους του Τρόδους μπορεί να συνθέσει τις παραπάνω λογικές, αξιοποιώντας τις

συμπληρωματικότητες, μειώνοντας τους ανταγωνισμούς που προκαλούν, και ενισχύοντας τη δυνατότητα η μια να τροφοδοτεί την άλλη.

2. *Ανανέωση των διαδικασιών και των μηχανισμών/μέσων διακυβέρνησης*

Η αναγνώριση των ορεινών κοινοτήτων ως συνιστώσες εδαφικές οντότητες μιας ενιαίας περιοχής παρέμβασης για την δημόσια δράση, θα πρέπει να συνοδευθεί από τη δημιουργία ενός νέου πεδίου διάδρασης μεταξύ των διαφόρων επιπέδων λήψης αποφάσεων. Η δημιουργία νέων θεσμών (Επίτροπος, Τεχνικές Ομάδες, Συμπλέγματα, κτλ.), η υιοθέτηση του προτύπου της εδαφικής ανάπτυξης (πολυεταιρική συνεργασία και συντονισμός για την αξιοποίηση τοπικών πόρων) θα συμβάλλουν σε μια καινοτομική διαδικασία εδαφικής ανασύνθεσης. Αυτή η προσπάθεια θα πρέπει να συνοδευθεί από την υιοθέτηση της έννοιας της Εθνικής Ορεινής Περιοχής μέρος της οποίας θα είναι και η περιοχή του Τροόδους, ως επίπεδο πολιτικό και επιχειρησιακό όπου θα αναπτύσσονται διαβουλεύσεις και προτάσεις για την εφαρμογή πολιτικών και μέτρων κατάλληλων και αποτελεσματικών για την ίδια την περιοχή.

Ο νόμος για τις ορεινές περιοχές

Η αναγνώριση και αξιοποίηση της ορεινής κληρονομιάς και η προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης ενισχύοντας την ελκυστικότητα του βουνού, συνιστούν νέους άξονες πάνω στους οποίους θα πρέπει να θεμελιωθεί μια νέα σύμβαση μεταξύ έθνους και ορεινών περιοχών. Η σύμβαση αυτή υιοθετεί τις αρχές της εδαφικής συνοχής, της εδαφικής αλληλεγγύης και της διαφορετικότητας. Θα πρέπει να βασίζεται σε μια προσαρμοσμένη και στοχευμένη νομοθεσία για την προστασία και την ανάπτυξη του Τροόδους.

Η επεξεργασία ενός νόμου για τα βουνά υιοθετώντας βασικές αρχές δράσης, θα οδηγήσει στην απόκτηση ενός εργαλείου προσανατολισμού η δύναμη του οποίου βασίζεται στην εξασφάλιση της ισορροπίας μεταξύ δύο επιδιώξεων: την ανάπτυξη και την προστασία του βουνού. Ο νόμος θα πρέπει να εντάσσει στους στόχους του την ισοτιμία των εισοδημάτων και των συνθηκών διαβίωσης μεταξύ του βουνού και των υπόλοιπων περιοχών με βάση την αρχή της αυτοανάπτυξης. Επίσης, θα πρέπει να θεωρήσει ότι το βουνό αποτελεί μια οντότητα γεωγραφική, οικονομική και κοινωνική της οποίας το ανάγλυφο, το κλίμα, η φυσική και πολιτιστική κληρονομιά απαιτούν τον ορισμό και την εφαρμογή μιας ιδιαίτερης αναπτυξιακής, χωροταξικής και προστατευτικής πολιτικής.

Η υιοθέτηση της αρχής της ορεινότητας

Η υιοθέτηση της αρχής της ορεινότητας από την Κυπριακή Δημοκρατία, καθορίζει το πλαίσιο αρχών και τους γενικούς στόχους της ορεινής πολιτικής καθώς και τη λειτουργία ορισμένων βασικών θεσμών (εκπαίδευση, Δήλωση Πολιτικής, κ.ά.). Πιο συγκεκριμένα:

- διατυπώνει τους γενικούς στόχους της ορεινής πολιτικής και επιβεβαιώνει την αρχή της προσαρμογής των δημόσιων πολιτικών στις ιδιαιτερότητες των ορεινών περιοχών,
- προσβλέπει στην αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων του βουνού όσον αφορά το εισόδημα, την ποιότητα ζωής, την απασχόληση και τον ελεύθερο χρόνο, μέσα από την:
 - ο αύξηση τοπικά της προστιθέμενης αξίας και πέρα από την αντιστάθμιση των μειονεκτημάτων που συνδέονται με τις γεωγραφικές κλιματικές συνθήκες,
 - ο αναγκαιότητα βελτίωσης των κοινωνικών υπηρεσιών, της κινητής τηλεπικοινωνίας και του διαδικτύου γενικότερα,
 - ο εισαγωγή καινοτομίας στους τομείς της τοπικής οικονομίας και της πολιτιστικής δημιουργίας,
- προωθεί την ολοκληρωμένη διαχείριση των φυσικών πόρων αλλά και της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς με τη συμμετοχή των τοπικών δρώντων,
- θέτει το πλαίσιο για την εγκαθίδρυση της διακυβέρνησης.

Περί Θεσπίσεως της αρχής της ορεινότητας και της πολιτικής ορεινών περιοχών της Κυπριακής Δημοκρατίας

Άρθρο 1: Ορισμοί

Ορεινότητα : Η ιδιότητα μιας κατηγορίας χώρου (του ορεινού) με ιδιαίτερα γεωφυσικά, γεωμορφολογικά, οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά χαρακτηριστικά. [Ο όρος ορεινότητα αναφέρεται στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον]. Συναφείς όροι : ορεινός πολιτισμός, ορεινοί οικισμοί, ορεινός πληθυσμός, ορεινή οικονομία κλπ.

Ορεινή περιοχή: Η γεωγραφική- χωρική- εδαφική ενότητα που καθορίζεται με βάση συγκεκριμένα κριτήρια «ορεινότητας» όπως υψόμετρο, κλίσεις εδάφους, κλίμα, βλάστηση, αγροτική- γεωργική παραγωγή και καλλιέργειες, κουλτούρα, κ. ά. και η οποία μπορεί να οριοθετείται και να απεικονίζεται σε χάρτες.

Ορεινή πολιτική ή πολιτική ορεινών περιοχών: Το σύνολο των στόχων, μέτρων, δράσεων και προγραμμάτων που αναφέρονται στην ολοκληρωμένη [βιώσιμη, αειφόρο, ανθεκτική κλπ.] ανάπτυξη και προστασία μιας ή περισσότερων ορεινών περιοχών της εθνικής επικράτειας.

Άρθρο 2: Αρχές Ορεινής Πολιτικής

Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία και τα διακυβεύματα εθνικού συμφέροντος των ορεινών κοινοτήτων για το κυπριακό κράτος, λόγω του ρόλου τους στην οικονομία, στην κοινωνία, στο περιβάλλον, στο τοπίο, στον πολιτισμό και στην υγεία, εναπόκειται στον νομοθέτη να επιδιώξει την εξισορρόπηση μεταξύ ανάπτυξης και προστασίας της οροσειράς του Τροόδου, μέσα από την εφαρμογή μιας συγκεκριμένης πολιτικής θεμελιωμένης στις ακόλουθες αρχές:

1. Οι κάθε είδους νόμοι και κανονιστικές ρυθμίσεις της διοίκησης πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες των ορεινών περιοχών.
2. Βασική επιδίωξη αποτελεί η ίση μεταχείριση, από κάθε άποψη, των κατοίκων/ πολιτών των ορεινών περιοχών σε σχέση με τους κατοίκους/πολίτες των άλλων περιοχών (αστικών, κτλ.) της επικράτειας ώστε να επιτυγχάνεται η κοινωνική συνοχή και η εθνική αλληλεγγύη. Δηλαδή οι κάτοικοι των ορεινών να μην είναι αλλά και να μην αισθάνονται πολίτες δεύτερης κατηγορίας (χωρική δικαιοσύνη).
3. Η επίτευξη μιας δίκαιης, ισόρροπης και διατηρήσιμης εδαφικής ανάπτυξης έτσι ώστε οι ορεινές περιοχές αφενός να έχουν επίπεδο (εισόδημα) και συνθήκες (ποιότητα) ζωής, συγκρίσιμα με τις άλλες περιοχές της επικράτειας και αφετέρου, να παρέχουν στην εθνική κοινότητα φυσικούς πόρους, αγαθά και υπηρεσίες υψηλής ποιοτικής στάθμης.
4. Καθιέρωση - υιοθέτηση της διατομεακής - διακλαδικής προσέγγισης και του συντονισμού και της σύνθεσης των τομεακών πολιτικών με στόχο την επίτευξη- ολοκλήρωση της χωρικής ανάπτυξης σε κάθε επίπεδο.
5. Αξιοποίηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης αρχίζοντας από την παροχή αντισταθμισμάτων έναντι υπαρχουσών μειονεκτικών συνθηκών και φθάνοντας στην κατάρτιση μιας ουσιαστικής θετικής στρατηγικής που θα βασίζεται κυρίως στους πυλώνες:
 - α) αξιοποίηση και προστασία των φυσικών πόρων και του φυσικού περιβάλλοντος,
 - β) συγκρότηση μιας βιώσιμης ορεινής οικονομίας σε συνδυασμό με το ανθρώπινο δυναμικό,
 - γ) ενδυνάμωση της ταυτότητας του τόπου (place identity) και της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς.
6. Υιοθέτηση και διασφάλιση της λειτουργίας του κατάλληλου σχήματος/ συστήματος διακυβέρνησης των ορεινών περιοχών που θα βασίζεται στην επικουρικότητα, στην τριμερή εταιρική σχέση (κράτος, αυτοδιοίκηση, κοινωνία πολιτών/ΜΚΟ) και στην γενικότερη κοινωνική συμμετοχή και διαβούλευση μεταξύ όλων των εμπλεκομένων.

Η υιοθέτηση αυτών των αρχών θα επιτρέψει τη θεμελίωση ενός νέου συμφώνου μεταξύ του Κυπριακού έθνους και των βουνών του, με βάση την υφιστάμενη κατάσταση των ορεινών περιοχών, την έκφραση των προσδοκιών των πληθυσμών, ώστε να απαντήσει στις τρέχουσες και στις μελλοντικές προκλήσεις.

Άρθρο 3: Αναγνώριση του βουνού και δημόσια δράση

Η Κυπριακή Δημοκρατία αναγνωρίζει το βουνό ως ένα σύνολο περιοχών των οποίων η δίκαιη και αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί στόχο εθνικού ενδιαφέροντος λόγω του ρόλου τους στην οικονομία, στην κοινωνία, στο περιβάλλον, στο τοπίο, στην υγεία και στον πολιτισμό. Το βουνό αποτελεί πηγή κληρονομιάς, περιβαλλοντικών, οικονομικών και κοινωνικών πόρων.

Η δίκαιη και βιώσιμη ανάπτυξη ορεινών περιοχών κατανοείται ως μια δυναμική προόδου, η οποία ξεκινά, οδηγείται και ελέγχεται από τους ανθρώπους των βουνών και υποστηρίζεται από την εθνική κοινότητα, σε μια διαδικασία αυτο-ανάπτυξης. Αυτή η διαδικασία θα πρέπει να επιτρέψει αυτές τις περιοχές να έχουν πρόσβαση σε επίπεδα και συνθήκες ζωής και κοινωνικής προστασίας συγκρίσιμα με εκείνα άλλων περιοχών και να προσφέρουν στην κοινωνία υπηρεσίες, προϊόντα, χώρους και φυσικούς πόρους υψηλής ποιότητας.

Το κράτος, οι τοπικές αρχές και οι ομαδοποιήσεις τους, στο πλαίσιο των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους, θέτουν προς υλοποίηση δημόσιες πολιτικές αρθρωμένες στο εσωτερικό μιας εθνικής πολιτικής. Αυτή η πολιτική θα ανταποκρίνεται στις ιδιαιτερότητες της δίκαιης και βιώσιμης ανάπτυξης του βουνού, και ιδιαίτερα στα διακυβεύματα τα οποία συνδέονται με την κλιματική αλλαγή, την αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και τη διατήρηση της φύσης και του τοπίου καθώς και του υδάτινου περιβάλλοντος, αλλά και στις ανάγκες των μόνιμων και εποχιακών ορεινών πληθυσμών.

Άρθρο 4: Βασικοί στόχοι της Ορεινής Πολιτικής

Η Κυβέρνηση και η Κεντρική Διοίκηση θα πρέπει να ενσωματώσουν στις τομεακές και οριζόντιες πολιτικές της, τις προτάσεις της ΕΣΑΟΚ εξειδικεύοντας και προσαρμόζοντας αυτές τις πολιτικές στις συνθήκες των ορεινών κοινοτήτων της Κύπρου. Οι πολιτικές αυτές θα πρέπει να απαντούν στις αρχές της ορεινότητας. Στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης Ορεινής Πολιτικής, η δημόσια δράση θα έχει τους εξής στόχους :

- 1° διευκόλυνση της άσκησης νέων αρμοδιοτήτων από τις τοπικές αρχές και τις οργανώσεις των ορεινών περιοχών κατά τον καθορισμό και την εφαρμογή των ορεινών πολιτικών,
- 2° εξασφάλιση της ενεργούς συμμετοχής του ορεινού πληθυσμού και των κοινοτήτων στον έλεγχο και στη βιώσιμη διαχείριση και χρήση του ορεινού χώρου,
- 3° άμβλυση των δημογραφικών ανισοτήτων και θέσπιση κινήτρων για την ενθάρρυνση της προσέλκυσης νέου πληθυσμού,
- 4° προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων ιδίως στους τομείς της γεωργίας, της δασοκομίας και του τουρισμού,
- 5° ενδυνάμωση της οικονομικής ανάπτυξης του βουνού, ιδίως με τη στήριξη των βιοτεχνιών και οικοτεχνιών που συνδέονται με το βουνό και με τη δημιουργία συστάδων επιχειρήσεων,
- 6° προώθηση της ειδικής στήριξης των ορεινών περιοχών και ειδικότερα της οικονομικής αντιστάθμισης των φυσικών μειονεκτημάτων για την στήριξη του δυναμισμού της γεωργίας,
- 7° ανάπτυξη εναλλακτικού-ειδικού χειμερινού και καλοκαιρινού τουρισμού στις ορεινές περιοχές με προσανατολισμό την αξιοποίηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς τους,
- 8° υποστήριξη σε όλους τους τομείς δραστηριότητας, των πολιτικών ποιότητας, της αύξησης της προστιθέμενης αξίας, της αναζήτησης όλων των δυνατοτήτων ενδογενούς ανάπτυξης και της προώθησης των απαραίτητων δικτυώσεων αλλά και της πολυδραστηριότητας,

- 9° προώθηση μιας πολιτικής ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδάτινων πόρων,
- 10° ενθάρρυνση και υποστήριξη της βιώσιμης διαχείρισης των δασών,
- 11° προστασία και συνετή διαχείριση της φυσικής κληρονομιάς καθώς και εξασφάλιση της ποιότητας και της ποικιλομορφίας των φυσικών περιοχών και τοπίων,
- 12° διάσωση, διατήρηση και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς (παραδοσιακοί οικισμοί, ιστορικά και διατηρητέα κτίρια, κτλ.),
- 13° εξασφάλιση της ποιότητας, της προσβασιμότητας και της εγγύτητας, στις βασικές κοινωνικές εξυπηρετήσεις προς τον ορεινό πληθυσμό υγεία, εκπαίδευση, πρόνοια,
- 14° διασφάλιση της βιώσιμης κινητικότητας τόσο εσωτερικά όσο και εκτός των ορεινών περιοχών λαμβάνοντας υπόψη τις γεωγραφικές, δημογραφικές και εποχιακές ιδιαιτερότητες της περιοχής,
- 15° ενθάρρυνση των κοινωνικών, τεχνικών, θεσμικών καινοτομιών στους τομείς της τοπικής οικονομίας και της πολιτιστικής δημιουργίας,
- 16° προώθηση της ψηφιακής μετάβασης και της ανάπτυξης των ψηφιακών υπηρεσιών προσαρμοσμένων στις χρήσεις και τους περιορισμούς των ορεινών πληθυσμών (πχ εκπαίδευση, πρόνοια, υγεία, Δημόσια Διοίκηση),
- 17° προώθηση της επιστημονικής έρευνας και δημιουργία Παρατηρητηρίου των ορεινών περιοχών και των δραστηριοτήτων τους,
- 18° αντιμετώπιση των προβλέψιμων φυσικών κινδύνων, των καταστροφών και των καταστάσεων εκτάκτου ανάγκης στα βουνά.

Άρθρο 5 : Εθνικό Συμβούλιο Ορεινών Κοινοτήτων

Θεσπίζεται το Ε.Σ.Ο.Κ. το οποίο αποτελεί συλλογικό όργανο της ΚΔ με στόχο τη χάραξη και την εφαρμογή της πολιτικής για τις ορεινές περιοχές της Κύπρου. Με πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών προς το Υπουργικό Συμβούλιο καθορίζεται η σύνθεση του Συμβουλίου και εκπρόσωποι των συμμετεχόντων φορέων καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

Δράση ΣΠ.1.1.2: Καθορισμός της "Εθνικής Ορεινής Περιοχής" Ε.Ο.Π. (Ειδική Περιοχή Ανάπτυξης) με βάση τις αρχές και τον προσδιορισμό των ορεινών περιοχών και υποβολή στο Υπουργικό Συμβούλιο για έγκριση

Καθορισμός της Εθνικής Ορεινής Περιοχής (πρόταση προς διαβούλευση)

Η ενίσχυση της θέσης των ορεινών περιοχών στις ευρωπαϊκές και στις εθνικές πολιτικές συνέβαλλε σε μια μεγάλη αλλαγή όσον αφορά την προσέγγιση του βουνού: αυτό δεν κατηγοριοποιείται πλέον ως προβληματική ζώνη αλλά ως χώρος με δυναμικό ο οποίος θεωρείται χρήσιμος και σημαντικός συντελεστής της ανάπτυξης. Πράγματι, οι ορεινές κοινότητες θεωρούμενες ως χθες περιθωριακές με βάση τα κριτήρια παραγωγικότητας που έθετε το μοντέλο της εντατικής γεωργίας, εμφανίζονται σήμερα να διαθέτουν περισσότερους πόρους (φυσικούς και πολιτιστικούς) απ' ότι οι πεδινές κοινότητες, με βάση τους στόχους που θέτει ένα πρότυπο ανάπτυξης αειφόρο και ποιοτικό. Αυτό σημαίνει ότι για πρώτη φορά, η θεώρηση της ανάπτυξης του βουνού δεν περιορίζεται στον γεωργικό τομέα αλλά εκτείνεται και προς άλλους τομείς της οικονομίας. Συνεπάγεται μια επιστροφή στο χώρο και ανάγκη συνδυασμένων δράσεων για την ανάπτυξη και για το περιβάλλον.

Αυτή η αλλαγή προσέγγισης και η απόδοση εδαφικού αναπτυξιακού χαρακτήρα στις δημόσιες πολιτικές για τις ορεινές περιοχές, φανερώνουν την ανεπάρκεια των τοπογραφικών και

γεωφυσικών κριτηρίων για τον ορισμό της ορεινότητας και θέτουν το ζήτημα της αναθεώρησής τους. Προκύπτει ωστόσο η ανάγκη διεύρυνσης αυτών των κριτηρίων ώστε αυτά να ενσωματώνουν τους δεσμούς των τοπικών κοινωνιών και των πόρων τους με το βουνό και κατ' επέκταση, επαναπροσδιορισμού των γεωγραφικών ορίων της Ορεινής Περιοχής. Σύμφωνα με τη διάγνωση είναι δυνατόν κοινότητες με λιγότερες μειονεξίες να διατηρούν λόγω ορεινότητας, πόρους οι οποίοι ανήκουν στη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά της ορεινής Κύπρου.

Από τον ευρωπαϊκό στον εθνικό ορισμό της ορεινότητας: η ανεπάρκεια των κριτηρίων

Ο σημερινός ορισμός των ορεινών κοινοτήτων με βάση τοπογραφικά και γεωφυσικά κριτήρια σύμφωνα με την οδηγία της Ε.Ε. (CEE75/268), οδηγεί στην οριοθέτηση μιας ζώνης κοινοτικών ενισχύσεων ως αντιστάθμισμα των μειονεξιών οι οποίες προκύπτουν κυρίως, από το ανάγλυφο, το υψόμετρο και το κλίμα. Η αναγνώριση των μειονεξιών του βουνού θεωρήθηκε την περίοδο αυτή ότι αποτέλεσε μια πρώτη προσπάθεια προς τη σωστή κατεύθυνση. Ωστόσο, σήμερα, η πολιτική αυτή έχει περισσότερο συμβολικό χαρακτήρα, ιδιαίτερα για τις μεσογειακές ορεινές περιοχές όπου η συνδιαχείριση των παραγωγικών συστημάτων και των φυσικών πόρων είναι πολύ πιο δύσκολη απ' ό,τι στο βορρά.

Παρόμοια περιοριστική κατηγοριοποίηση ισχύει για τις όμορες κοινότητες της σημερινής επίσημης ορεινής ζώνης της Κύπρου. Η κατηγορία των μειονεκτικών ζωνών στην οποία αυτές εντάσσονται προέκυψε από την υιοθέτηση των κοινοτικών κριτηρίων με βάση τα οποία ορίζονται ως περιοχές εφαρμογής των ευρωπαϊκών πολιτικών (οδηγία 75/268). Τα κριτήρια αυτά αναφέρονται στις σχέσεις των περιοχών αυτών με την αγορά, δηλαδή στις δύσκολες γεωγραφικές συνθήκες οι οποίες επηρεάζουν τις παραγωγές τους (κλίμα, κλίσεις, χρονοαποστάσεις)¹². Δεν ενσωματώνουν επομένως, τη σχέση με την φύση η οποία παραμένει κυρίαρχο στοιχείο στις όμορες κοινότητες, ούτε άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων με τη γεωργία (πολυδραστηριότητα, βιοτεχνίες κτλ.). Αυτός ο κλασικός ορισμός του ορεινού χώρου που συναντάται και στην Κύπρο, υφίσταται σχεδόν αμετάβλητος για δεκαετίες και δεν εκφράζει πλέον, τις πρόσφατες χωρικές δυναμικές και διαφοροποιήσεις στο εσωτερικό του ορεινού χώρου.

Το ζήτημα που τίθεται στην Κύπρο όπως και σε άλλες χώρες, είναι ότι η καθορισμένη μ' αυτό τον τρόπο, ορεινή ζώνη δεν ταυτίζεται πάντα με την ορεινή περιοχή όπως την αντιλαμβάνεται και τη βιώνει η τοπική κοινωνία με βάση την κοινή ταυτότητα, τους αναξιοποίητους κληρονομημένους πόρους, τις κοινές παραγωγικές δραστηριότητες και προοπτικές. Η προσπάθεια επαναπροσδιορισμού του εθνικού ορεινού χώρου στοχεύει ακριβώς, στην ένταξη κοινοτήτων οι οποίες θεωρώντας ότι ανήκουν στον κόσμο του βουνού μπορούν να ενεργοποιηθούν μέσω του περάσματος από μια παθητική σε μια ενεργητική πολιτική ανάπτυξης των ορεινών κοινοτήτων.

Ο ορισμός των ορεινών κοινοτήτων με εθνικά κριτήρια επιζητεί να οριοθετήσει το χώρο ο οποίος μπορεί να απαντήσει στις νέες αναπτυξιακές προοπτικές του βουνού και να αξιοποιήσει τη σημασία που αποκτά αυτό ως χώρος-υπόβαθρο αγαθών που χαρακτηρίζονται από μια ισχυρή συλλογική, δημόσια διάσταση : το περιβάλλον, η βιοποικιλότητα, τα τοπία. **Το καθοριστικό στοιχείο επομένως, της νέας κατηγοριοποίησης των ορεινών κοινοτήτων είναι η ενσωμάτωση της αναπτυξιακής διάστασης με βάση τη σχέση διαθέσιμοι πόροι-διαχείριση δημόσιων αγαθών.** Σ' αυτού του είδους την ανάπτυξη μπορούν να συμμετέχουν όσες

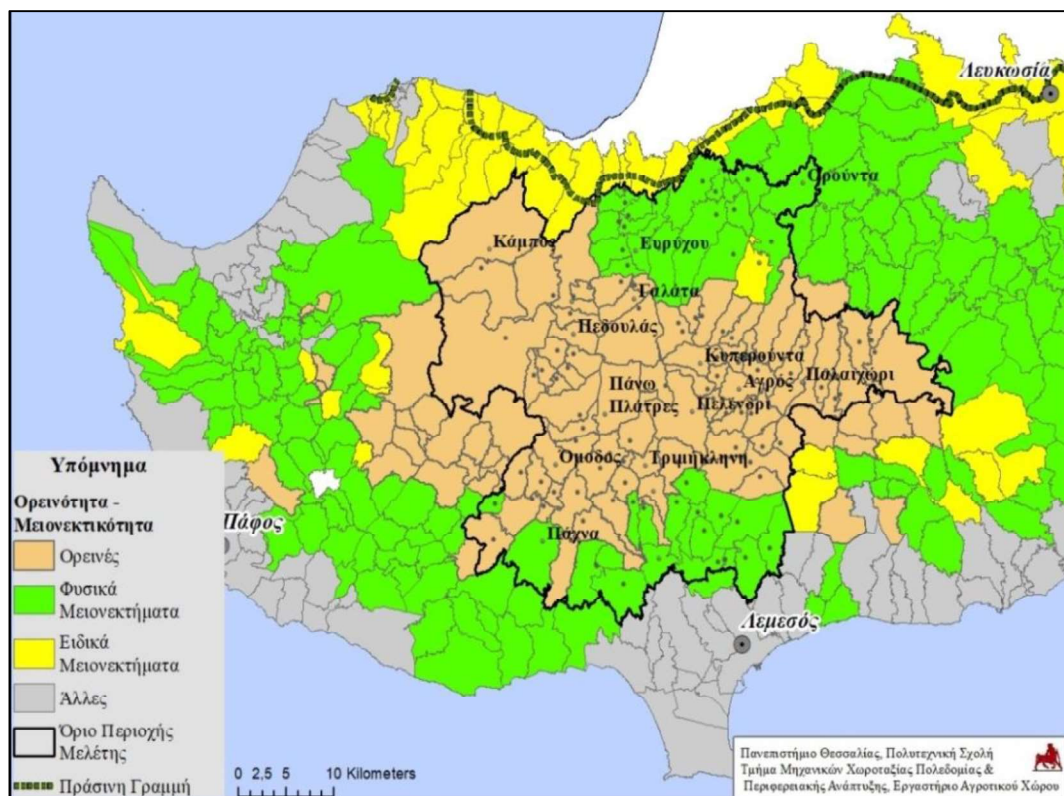
¹² Πρόκειται για κριτήρια συνεχούς φυσικής μειονεκτικότητας (υψόμετρο, ανάγλυφο, διάρκεια χειμώνα, ξηρασία), δημογραφίας (χαμηλή πυκνότητα και μείωση του πληθυσμού) και τέλος της αξιολόγησης των οικονομικών προβλημάτων της γεωργικής δραστηριότητας στο τοπικό επίπεδο.

κοινότητες θεωρούν ότι με βάση την κληρονομιά τους αποτελούν τμήμα του ορεινού χώρου. Σ' αυτή την περίπτωση το βάρος του γεωφυσικού κριτηρίου εξασθενεί.

Με βάση αυτή τη νέα προσέγγιση, η Κύπρος έχει συμφέρον να επαναπροσδιορίσει τον πραγματικό ορεινό της χώρο, ενσωματώνοντας όσες κοινότητες διαθέτουν αναξιοποίητους πόρους και πρέπει να ενταχθούν σε ένα σχέδιο αειφόρου διαχείρισης των φυσικών πόρων τους. Ο επαναπροσδιορισμός των ορεινών κοινοτήτων και συνεπώς, της Εθνικής Ορεινής Περιοχής (ΕΟΠ), βασίζεται στην υιοθέτηση διευρυμένων κριτηρίων τα οποία ανταποκρίνονται στις γεωγραφικές και αναπτυξιακές συνθήκες της περιοχής. Αυτό σημαίνει ότι η ΕΟΠ της Κύπρου θα αναγνωρισθεί ως ειδική περιοχή παρέμβασης, υποσύνολο της οποίας θα είναι οι ορεινές κοινότητες οι οποίες ορίστηκαν με βάση τα κριτήρια της σχετικής ευρωπαϊκής οδηγίας και μεταγενέστερων προσαρμογών της (βλ. εικόνα 1). Θα αποτελέσει το πλαίσιο αλλά και την κινητήρια δύναμη για την άσκηση μιας αποτελεσματικής εθνικής ορεινής πολιτικής. Πιο συγκεκριμένα, θα επιτρέψει στο κράτος να διαχειρισθεί καλύτερα τις συνεχώς ενισχυόμενες συντονισμένες πολιτικές στις ορεινές περιοχές οι οποίες επειδή θα περιλαμβάνουν μεγάλο αριθμό διαφορετικών τομέων θα παραμείνουν στη δικαιοδοσία του. Η Κύπρος μπορεί να διαπραγματευθεί με την Ε.Ε. την ένταξη της ΕΟΠ σε κοινοτικές πολιτικές και χρηματοδοτήσεις.

Κριτήρια καθορισμού της «Εθνικής Ορεινής Περιοχής» Κύπρου (ΕΟΠ)

Ο επαναπροσδιορισμός των ορεινών κοινοτήτων στοχεύει στην εξομάλυνση της εφαρμογής

Εικόνα 1. Ορεινότητα κοινοτήτων βάσει των κριτηρίων της Ε.Ε.

κριτηρίων που αναφέρονται μόνο στα γεωφυσικά κριτήρια (ορεινές κοινότητες) ή περιορίζονται στη σχέση με την παραγωγικότητα και την πυκνότητα πληθυσμού (μειονεκτικές κοινότητες). Και στις δύο περιπτώσεις λείπει η σύνδεση με τους φυσικούς πόρους, τις λειτουργίες και τη δυνατότητα διαφοροποίησης της τοπικής οικονομίας.

Ο προσδιορισμός των πραγματικών ορίων της ορεινής Κύπρου μπορεί να επιτευχθεί με τον εμπλουτισμό των κριτηρίων με επιπλέον στοιχεία από την κυπριακή κοινωνική, οικονομική και

πολιτιστική πραγματικότητα και ιδιαιτερότητα. Ο όρος πραγματικός αναφέρεται α) στη θέση των πόρων και της φύσης στις γενικότερες ανθρωπογενείς δραστηριότητες της κάθε κοινότητας και β) στην αίσθηση των τοπικών κοινωνιών ότι ανήκουν στο βουνό.

Η πρώτη οριοθέτηση επικεντρώνεται όπως είναι φυσικό, στις όμορες κοινότητες με τα όρια της σημερινής αναγνωρισμένης ορεινής περιοχής. Η μέθοδος που υιοθετείται για τον εντοπισμό της γραμμής διαχωρισμού των ορεινών και μη κοινοτήτων είναι αυτή της σύνθεσης του ορισμού της φυσικής γεωγραφίας, των κοινωνικο-οικονομικών ιδιαιτεροτήτων λόγω ορεινότητας, και τέλος, της φύσης των διαθέσιμων πόρων τους. Το τελευταίο κριτήριο, αξιολογεί το δυναμικό των πόρων ως στοιχείο της ορεινότητας, των οποίων η αξιοποίηση προϋποθέτει την εξασφάλιση υποστήριξης για προστασία και ειδική διαχείριση (παραδοσιακά παραγωγικά συστήματα, οικότοποι, κτλ.).

Οστόσο, σημειώνεται ότι βασικό κριτήριο για την συμμετοχή, αποτελεί η σύμφωνη γνώμη της τοπικής κοινωνίας ότι η κοινότητα αποτελεί τμήμα του ορεινού χώρου με βάση την ταυτότητα και τους κληρονομημένους πόρους της.

Για την διασφάλιση ωστόσο, της συνέχειας των νεοεισερχόμενων κοινοτήτων με τον ορεινό χώρο τίθενται τα εξής βασικά κριτήρια:

- ⇒ οι όμορες κοινότητες με τις επίσημα αναγνωρισμένες ως ορεινές, έχουν τουλάχιστον το 50% της περιοχής τους εντός της περιοχής που οριοθετείται ως «βουνό»,
- ⇒ βρίσκονται στο ίδιο ορεινό σύμπλεγμα,
- ⇒ οι κλιματικές και τοπογραφικές συνθήκες είναι όμοιες.

Κατ' εξαίρεση, εντάσσονται οι όμορες κοινότητες οι οποίες δεν καλύπτουν το ποσοστό του 50% αλλά των οποίων οι φυσικοί πόροι αποτελούν τμήμα ή/και συνέχεια μιας κοιλάδας, ενός ποταμού, δάσους ή τοπίου των ανάντη ορεινών κοινοτήτων. Παράλληλα, θα πρέπει η πολιτιστική τους ταυτότητα να είναι κομμάτι της ορεινής κληρονομιάς, το δε πλαίσιο ζωής να επηρεάζεται από το ανάγλυφο και τα γεωφυσικά χαρακτηριστικά του βουνού.

Η επεξεργασία των στατιστικών δεδομένων, των αποτελεσμάτων της διάγνωσης και η χρήση χωρικών μεταβλητών (υψόμετρο, κλίσεις, προσανατολισμοί, κτλ.) με την βοήθεια του Συστήματος Γεωγραφικών Πληροφοριών (GIS), οδήγησαν σε μια πρώτη απεικόνιση του συνόλου των κοινοτήτων οι οποίες μπορούν να χαρακτηρισθούν ως ορεινές με βάση την προσέγγιση η οποία αναπτύχθηκε και τα βασικά κριτήρια που παρουσιάστηκαν πιο πάνω. Τα όρια της ΕΟΠ περικλείουν δύο καθορισμένες με διαφορετικά κριτήρια ζώνες:

1. Τη ζώνη (Α) των ορεινών κοινοτήτων όπως καθορίζεται σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Οδηγία (κοινότητες με υψόμετρο άνω των 800 μ ή 500-800 μέτρων και των οποίων η κλίση είναι μεγαλύτερη από 15%).

Στην εικόνα 1 αποτυπώνονται οι ορεινές κοινότητες βάσει της Ευρωπαϊκής Οδηγίας στο νησί της Κύπρου. Συνολικά, 106 κοινότητες με 20.750 κατοίκους (απογραφή 2011), καταλαμβάνουν έκταση 1390 Km². Από τις 114 κοινότητες, στην περιοχή του Τροόδους, οι 78 συνολικής έκτασης 1035 Km² και πληθυσμού 16670 κατοίκων, ανήκουν σ' αυτή την ζώνη Α. Προκύπτει ότι οι ορεινές κοινότητες του Τροόδους αντιστοιχούν στο 73,5% του συνόλου των ορεινών κοινοτήτων της ζώνης Α στο σύνολο της Κύπρου.

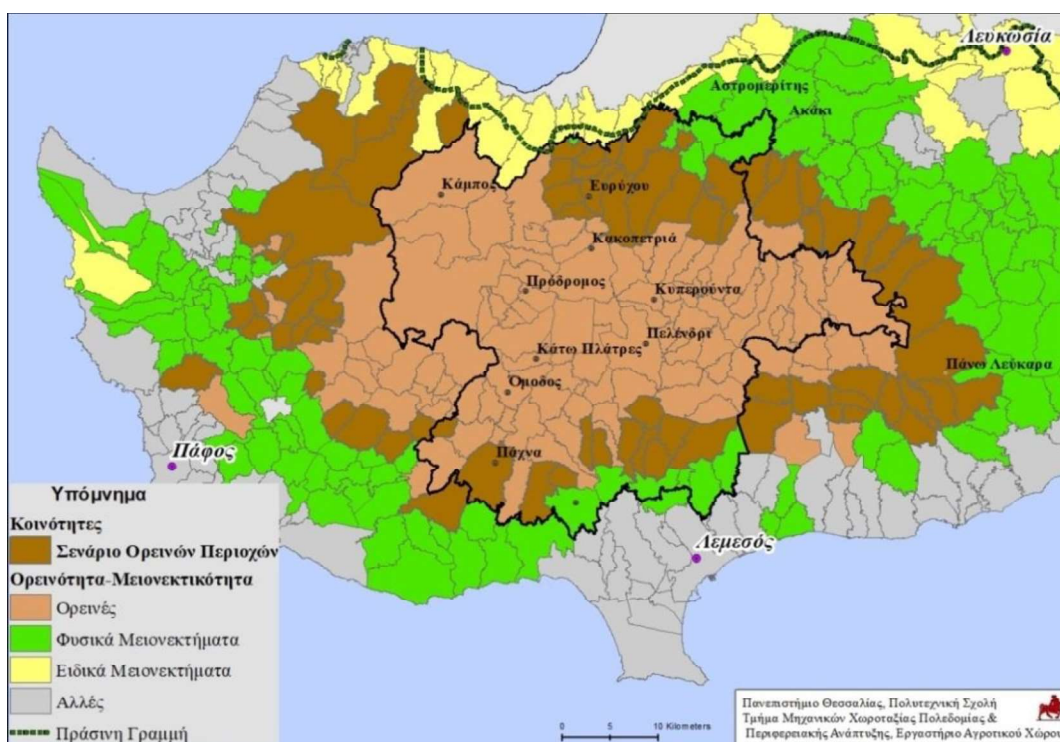
2. Η ζώνη (Β) των ορεινών κοινοτήτων της οροσειράς του Τροόδους η οποία περιλαμβάνει τις όμορες και γειτονικές κοινότητες οι οποίες βρίσκονται στους πρόποδες του βουνού αλλά και τις κοινότητες οι οποίες βρίσκονται στις εισόδους των κοιλάδων και σχηματίζουν με τις ορεινές κοινότητες των ανάντη, συνεκτικές εδαφικές ενότητες (ζώνη Β).

Στον χάρτη που ακολουθεί (Εικόνα 2), αποτυπώνονται οι ζώνες Α (με καφέ ανοιχτό χρώμα) & Β (με καφέ σκούρο χρώμα).

Η μεγάλη πλειονότητα των κοινοτήτων του Τροόδου (103 από τις 114 κοινότητες) εντάσσονται στις ζώνες Α και Β'. Οι 103 ορεινές κοινότητες καταλαμβάνουν έκταση 1359,5 Km² δηλαδή το 92% της περιοχής μελέτης. Αντίστοιχα ο πληθυσμός τους ανέρχεται σε 23.400 κατοίκους δηλαδή το 85% του συνόλου των κατοίκων του Τροόδου.

Οι δύο ζώνες (Α και Β) οι οποίες συνιστούν την Εθνική Ορεινή Περιοχή της Κύπρου περιλαμβάνουν συνολικά, 176 κοινότητες με συνολική έκταση 2460 Km² και πληθυσμό 40.400 κατοίκων (εικόνα 2).

Εικόνα 2 Οι Ορεινές κοινότητες των ζωνών Α & Β.

[Χωροταξική και αναπτυξιακή ένταξη της ΕΟΠ](#)

Στην κλίμακα της διευρυμένης ΕΟΠ, η Κύπρος θα πρέπει να εφαρμόσει την ΕΣΑΟΚ με στόχο την οργάνωση των ορεινών κοινοτήτων ως αναπόσπαστο τμήμα του περιφερειακού, εθνικού και ευρωπαϊκού χώρου. Η ανάγκη αυτή συνδέεται με τις απαιτήσεις από την εφαρμογή ενός βιώσιμου προτύπου ανάπτυξης το οποίο θα υποστηρίξει η Εθνική Ορεινή Πολιτική.

Οι παρεμβάσεις αυτές θα πρέπει να οργανωθούν σε τρεις κλίμακες:

1. Στην κλίμακα της ΕΟΠ

Η οριοθέτηση της ΕΟΠ επιτρέπει την εξασφάλιση πιο λειτουργικών ζωνών για τον σχεδιασμό αποτελεσματικότερων παρεμβάσεων με βάση τις διαχειριστικές και αναπτυξιακές ανάγκες:

- οι ζώνες όπως αυτές ορίζονται από το ίδιο το πρόβλημα (Λεκάνη απορροής, Δάσος, οικοσύστημα κτλ.), και

- οι ζώνες συγκέντρωσης ανθρωπογενών δραστηριοτήτων (γεωργική γη, οικιστικές ζώνες, αξιοποιήσιμοι πόροι) όπου τίθενται ζητήματα ως προς την διαχείριση, την απασχόληση και τις εξυπηρετήσεις).

2. Στη μικρή κλίμακα (κοινοτική και διακοινοτική)

Η ενδυνάμωση του δημόσιου χαρακτήρα των ορεινών περιοχών λόγω των δημόσιων αγαθών τους, επηρεάζει τη χρήση και λειτουργία του χώρου τους, ενισχύει την αλληλεξάρτηση μεταξύ πόρων και φύσης αλλά και το ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης, των τοπικών δρώντων και του κράτους στο εσωτερικό τους. Παράλληλα, η προσδευτική εμφάνιση μιας ποικιλίας χρήσεων και λειτουργιών στο εσωτερικό της κάθε κοινότητας καθώς και το γεγονός ότι αυτές οι λειτουργίες χρησιμοποιούν τον ίδιο σημείο-τοποθεσία και τους ίδιους πόρους, δημιουργούν συνθήκες οι οποίες ευνοούν συγκρούσεις και κρίσεις τόσο σημειακές και τοπικές όσο και ευρύτερες (πχ χρήση νερού για γεωργικές και τουριστικές χρήσεις). Σ' αυτή την κλίμακα, ο αναπτυξιακός σχεδιασμός και η διακοινοτική συνεργασία μπορούν να υποστηρίξουν διαφορετικούς δρώντες οι οποίοι είναι υποχρεωμένοι να συνεργασθούν σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περίμετρο με μεσοπρόθεσμους στρατηγικούς αναπτυξιακούς στόχους. Αυτό σημαίνει ότι οι αναπτυξιακές παρεμβάσεις σ' αυτή την κλίμακα απαιτούν τον αποτελεσματικό συντονισμό μεταξύ αυτών των εταίρων.

3. Η κλίμακα των μεταβατικών ζωνών

Ο συνολικός σχεδιασμός για την ανάπτυξη αυτής της διευρυμένης με βάση εθνικά κριτήρια Εθνικής Ορεινής Περιοχής, οφείλει να λάβει υπόψη μια επιπλέον κλίμακα : αυτή των λεγόμενων *μεταβατικών ζωνών*. Η ύπαρξη αυτών των ζωνών είναι σημαντική λόγω των ζωτικών κοινωνικών και οικονομικών σχέσεων τις οποίες το βουνό διατηρεί μ' αυτές. Πρόκειται για παραδοσιακές αλλά και συνεχώς εξελισσόμενες σχέσεις και συναλλαγές.

Αυτές οι περιμετρικές ζώνες, οι αποκαλούμενες μεταβατικές, διατηρούν και αναπτύσσουν λειτουργικούς χωρικούς δεσμούς με τις ορεινές ζώνες (η πυκνότητα των δεσμών είναι σε συνάρτηση με την απόσταση από σημαντικά οικιστικά: Κλήρου, Περιστερώνα, Πόλη Χρυσοχούς κτλ.). Σ' αυτές τις μεταβατικές ζώνες ενσωματώνονται και οι πόλεις της Λευκωσίας, της Λεμεσού, της Πάφου και πολύ λιγότερο της Λάρνακας, για ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος. Ο βαθμός αυτών των δεσμών αξιολογείται με βάση την προσφορά υπηρεσιών και την ύπαρξη μιας οικονομικής έλξης. Οι ζώνες αυτές, επειδή θα προσελκύουν όλο κι περισσότερο μόνιμο και Β' κατοικίας πληθυσμό αλλά και επιχειρήσεις, είναι δυνατόν να αποτελέσουν το σημείο στήριξης για τις ορεινές κοινότητες στον τομέα ορισμένων εξυπηρετήσεων. Στο Τρόδος υπάρχει ήδη τάση και προοπτική για εγκατάσταση οικογενειών ή/και επιχειρήσεων σ' αυτές τις ενδιάμεσες ζώνες ενώ η Εθνική Στρατηγική Τουρισμού τις προτείνει ήδη για τη χωροθέτηση τουριστικών clusters).

Κατευθύνσεις-επισημάνσεις

1. Ο τελικός προσδιορισμός των κοινοτήτων οι οποίες θα ενταχθούν στην ΕΟΠ θα ολοκληρωθεί με διαβουλεύσεις με τις διλημματικές κοινότητες. Η διαδικασία αυτή είναι αναγκαία για να εντοπισθεί η γραμμή διαχωρισμού των ορεινών και μη κοινοτήτων, σύμφωνα με τα νέα διευρυμένα κριτήρια αλλά προπαντός, με τις αντιλήψεις και την αίσθηση του ανήκειν των αντίστοιχων πληθυσμών.
2. Στο χώρο της ΕΟΠ μπορεί να εφαρμοσθεί η αρχή της ορεινότητας, η εθνική ορεινή πολιτική και η μεθοδολογία της εδαφικής ανάπτυξης που προτείνει η ΕΣΑΟΚ.
3. Οι επιπλέον κοινότητες οι οποίες εντάσσονται στην ΕΟΠ δεν θα είναι αποδέκτες των σχετικών κοινοτικών ενισχύσεων. Ως κοινότητες της ΕΟΠ θα επωφεληθούν από την

εφαρμογή της Εθνικής Ορεινής Πολιτικής καθώς και των παρεμβάσεων και των κινήτρων που προτείνει η ΕΣΑΟΚ για την περιοχή του Τροόδους.

4. Οι νέες κοινότητες οι οποίες θα ενταχθούν στον ΕΟΠ θα συμμετάσχουν μαζί με τις ορεινές κοινότητες των ανάντη σε σχέδια περιβαλλοντικής διαχείρισης τα οποία θα αφορούν αγρο-οικολογικές ενότητες και περιοχές προστασίας στα όρια των οποίων εντάσσονται και αυτές,
5. Θα πρέπει να σχεδιασθεί στο εσωτερικό της ΕΟΠ η τυπολόγηση των κοινοτήτων με βάση κριτήρια τα οποία να αναφέρονται στο βαθμό απομόνωσης αλλά και στις δυνατότητες εξόδου από αυτή και τις υφιστάμενες δυναμικές μέσω της εθνικής ορεινής πολιτικής¹³.

Δράση ΣΠ.1.1.3: Επέκταση της Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης των Ορεινών Κοινοτήτων για να περιληφθούν και οι Ορεινές Κοινότητες των Επαρχιών Πάφου, Λάρνακας και των λοιπών της Επαρχίας Λεμεσού, στα όρια της Εθνικής Ορεινής Περιοχής.

Στρατηγική Ανάπτυξης για τις υπόλοιπες ορεινές περιοχές της Κύπρου

Προκειμένου να ενταχθούν όλες οι ορεινές περιοχές στις παρεμβάσεις της ΕΣΑΟΚ, είναι απαραίτητο να εκπονηθεί Στρατηγική Ανάπτυξης και για τις ορεινές περιοχές των Επαρχιών Πάφου και Λάρνακας, καθώς και της υπόλοιπης Επαρχίας Λεμεσού.

Η εκπόνηση της μελέτης αυτής θα εστιάσει αρχικά στη διάγνωση της κατάστασης στην οποία βρίσκονται αυτές οι ορεινές περιοχές και στη συνέχεια θα εμπλουτίσει τις υφιστάμενες παρεμβάσεις της ΕΣΑΟΚ (κυρίως τις ολοκληρωμένες) με δράσεις, έργα, ενέργειες κ.α. που απαιτείται να προωθηθούν στις εν λόγω περιοχές.

-
1. Θα πρέπει ορισμένα παραδοσιακά κριτήρια να προσαρμοστούν με τη βοήθεια της στατιστικής:
 - ⇒ Η κλασική μέτρηση του **ποσοστού γεωργών** στο σύνολο του ενεργού πληθυσμού δεν είναι αποτελεσματική όταν δεν διακρίνει παράλληλα στο εσωτερικό των κοινοτήτων το ποσοστό των πολυαπασχολούμενων. Αυτή η ομάδα αποτελεί σημαντικό δείκτη για τη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων στο εσωτερικό της κοινότητας ή μιας ζώνης.
 - ⇒ Το κριτήριο της **πυκνότητας του πληθυσμού** οφείλει να διευρυνθεί και συμπεριλάβει ως δείκτη τον όγκο των εποχικών πληθυσμών που μετακινούνται προς τις ορεινές κοινότητες, είτε ασχολούμενοι στη γεωργία ή για λόγους αναψυχής και διακοπών, ή λόγω μόνιμης εγκατάστασης στις κοινότητες καταγωγής τους.